

Fekete Rita - Kékesi Eszter: Fiatalok közösségi életének vizsgálata. A fiatalok és a települések lehetőségeinek felmérése a közművelődés vonatkozásában

Generációk és a fiatalság

A különböző generációk tanulmányozása során fontos szempont, hogy az adott generáció milyen gazdasági-társadalmi környezetben nőtt fel, miként szocializálódott. Ezek a hatások nagyban befolyásolják, a korcsoporthoz tartozó személyek későbbi értékrendjének, munkaerő-piaci szereplésüknek, hozzáállásuknak kialakulását. (Székely 2020:107-114)

Magyarországon jelenleg az alábbi generációkat különböztetjük meg (Kissné 2014):

- A veterán vagy csendes generáció (1925 - 1945)
- A Baby boom generáció (1946-1964)
- Az X generáció (1965-1979)
- Az Y generáció (1980-1994)
- A Z generáció (1995-2009)
- Az Alpha vagy Új csendes generáció (2010-)

A kutatás szempontjából részletesebben csak az Y és a Z generációval foglalkozunk, hiszen közülük kerültek ki a kutatás alapját szolgáló célcsoport tagjai is.

Az Y generáció, akik Magyarországon még a szocializmusban születtek, de gyermekkorukat már a rendszerváltás után a fejlődő demokráciában élték meg. (Székely 2020:107-114) Ennek a nemzedéknek a világnézetét meghatározza, hogy nem akarnak úgy élni, mint szüleik, akik mindent a munkának rendelték alá. Tulajdonságaikat tekintve nyitottak az újdonságokra, az új technológiai kihívásokhoz való alkalmazkodás nem jelent problémát számukra, praktikus szemlélet jellemzi őket. (McCrindle-Wolfinger 2010)

A Z generáció tagjai olyan világba születtek, amelyet nagymértékben a digitális technológiák határoznak meg. Tulajdonságaikat tekintve jellemző rájuk, hogy figyelmük megosztása (multitasking) nem jelent gondot számukra, az elektronikus és számítástechnikai eszközöket kiválóan kezelik. (Kissné 2014)

Ennek a két generációnak a szabadidő eltöltésének szokásai és a technológiához való viszonyai meghatározóak a mindennapokban, a közösségi élet és a közművelődés vonatkozásában, ezért is

fókuszáltunk az Y és Z generáció tagjaira.

Ha ifjúságról, ifjúságügyről beszélünk, nem tudunk megállapítani egy egységes, teljes mértékben kifejtett és világos, pontos fogalmat vagy meghatározást. Több tudományterület más-más perspektívából közelíti meg ezt a "fogalmat", több szakember másféle irányt vet fel akkor, amikor az ifjúság definícióját keresi.

Nagy Ádám (2016) az alábbi módon igyekezett feltárni az ifjúság és az ifjúságügy megfoghatatlan jellegét: "az ifjúságügyi paradigma a szocializációs közegek szerepének és az érettségek változására épülő, fejlődés-lélektani és szociálpszichológiai megközelítés, amely az egyén és a csoport szerepével, az egyén döntési és felelősségvállalási kompetenciái alapján próbálja megragadni az ifjúságot, mint a gyermekkor és a felnőttkor közötti életszakaszt." (Nagy 2016:410) Nagy szerint nem határozható meg egyszerűen életkorban, hogy mi is az ifjúsági életszakasz, valamint azok részei, mindazonáltal eszerint "az egyén fejlődésének szakaszai a lényegesek és nem a statisztikai elemzési szempontok" (Nagy 2013:39). Ezen perspektíva szerint az ifjúsági korosztályok, valamint ezek szakaszai biológiai, pszichológia és társadalmi sajátosságokra épülnek. Az ifjúkor a kortárscsoportok tagjaként való értelmezés jellegzetessé válásától, a harmadlagos szocializációs szintéren való eligazodástól, a döntésekbe való beleszólás igényének megjelenésétől, a kortárscsoportok jelentőségének ugrásszerű növekedésétől (Csepeli 2006) veszi kezdetét; és a felnőtté válásig, munkavállalásig, otthonteremtésig, gyermekvállalásig tart (Andorka 2006).

Egy másik elmélet az egyén fejlődésének szakaszait, és nem a társadalmi besorolást veszi alapul. Így az érettség fogalmát alapul véve több korcsoportot különíthetünk el. Első ilyen a felelős gyermekkor, amely a motoros funkciók teljességétől, autonóm létfenntartástól, a leválás kezdetétől, a felelősség megjelenésétől a biológiai érettségig tart (Andorka 2006), és körülbelül 8-10 éves kortól 12-14 éves korig tartó időszakot öleli fel, illetve a feladattal való azonosulás és a játék, mint valós teljesítmény jellemzi (Erikson 2002). A biológiai érettségtől a pszichés érettségig tartó szakaszban a serdülőkor következik (kb. 12-14 éves kortól – kb. 18 éves korig). Ekkor a gyermek kívülről irányított, szabályozott tudata kérdésekké alakul át, megkezdődik az egyéni identitás keresése a hagyományokhoz hasonulás helyett (Allport 1997). A pszichés érettségtől a szociológiai-társadalmi érettségig tart a fiatal felnőttkor (posztadoleszcens), ez körülbelül 19 éves kortól kezdődik, és tart körülbelül 25-30 éves korig. (Nagy 2016)

Összességében azonban elmondható, hogy ifjúságszociológiai tanulmányok alapján a középiskolás korosztálytól a fiatal felnőtt pályakezdők korcsoportjáig tartó szakaszt, tehát a 15 és 29 éveseket tekinthetjük fiatalnak. (Rural Youth 2013) Tanulmányunkban is ezt a korcsoportot értjük a továbbiakban fiatalság alatt.

A rendszerváltás utáni fiatalságot nem a generációs ellentétek jellemzik, hiszen világlátásukban, értékítéletükben szüleik generációjához hasonlatosak, de a rendszerváltás utáni évek eufóriája már nem jellemzi őket, a világmegváltás helyett a visszahúzódást, a csendes egyedüllétet és a passzivitást választották. (Székely 2017) Erre a lehetőséget az online terek adták meg. Ezekben a terekben úgy válhat valaki közösségek tagjává, hogy nem szükséges elhagynia az otthon biztonságos kényelmét. (Tóth 2016:286)

Ezzel a személyes interakciók, találkozások és szerveződések, az aktivitás is csökken, ezáltal a településeken a fiatalság visszahúzódóvá válik, nem pedig proaktív, cselekvőképessé az online világon kívül is. Ez az online világ kínálja lehetőség határozza meg a fiatal korosztályt, annak

motivációját, magatartását és cselekvőképességét és részvételét is.

Szükséglet és részvétel

“A szükséglet hiányérzetként jelentkezik, és így az emberi cselekvés és viselkedés mozgatórugója. Ennek a hiányérzetnek a megszüntetésére való törekvést drive-nak (késztetés, hajtóerő) nevezzük, ami a megbomlott egyensúly visszaállítása felé irányít. Ez az igény képes irányítani viselkedésünket, sőt akár a társadalmi vagy egyéni kontrollokat is kiiktathatja. A drive által jön létre a motiváció (indíték), s minél erősebb a drive, annál nagyobb ez az erő”. (Nagy - Szabó 2018:2)

A szükségletek és motivációk egyik legismertebb kategorizálása Abraham H. Maslow nevéhez fűződik (1954). Ez az úgynevezett „szükségletpiramis”, mely szerint a szükségletek öt szintje értelmezhető és ezek egymásra épülnek, tehát egy szinthez tartozó szükséglet csak akkor jelentkezik ténylegesen, ha az alatta lévő szintek túlnyomórészt kielégültek.

1.ábra: Maslow-féle szükségletpiramis

(forrás: Nagy Ádám – Szabó Judit Nikoletta (2018): Motiválás a közösségi művelődésben és az ifjúság bevonása, 4. o.)

A maslowi hierarchiapiramis

Ez az elmélet sokszor vitatott és nem teljeskörűen elfogadott, mindazonáltal a gyakorlatban (az esetek döntő többségénél), többek között a fiatalok bevonásánál is kiválóan alkalmazható. (Nagy - Szabó 2016:3-4)

A fiataloknak szükségük van arra, hogy valamely csoporthoz, közösséghez tartozzanak, a Maslow-féle szükségletpiramis harmadik szintjén létező szükségleteit kielégítsék. A Drive fogja irányítani a fiatalok viselkedését és magatartását ebben az esetben, és alkalmazkodni fognak a társadalomban annak érdekében, hogy a közösség, csoport tagjai lehessenek, valamint drive irányulhat részükről

a társadalmi és közösségi részvételre is.

„A részvétel, mint fogalom az egyén és a közösség szintjén is értelmezhető. Az egyén szintjén ez arról szól, hogy az ember maga is részt vesz saját életének irányításában, azaz felelősséget vállal önmagáért: a sodródás helyett az önirányításra vállalkozik, értékeket fogalmaz meg a maga számára és annak megfelelő célokat tűz ki. A közösség szintjén a részvétel már az azon belüli kapcsolatait is jelenti: egymás iránti bizalmat, kölcsönös támogatást, szolidaritást, közös normákat és viszonyosságot feltételez.” (Vercseg 2005)

Különbséget tehetünk társadalmi részvétel és civil részvétel között. A társadalmi részvétel „a különféle érdeklődési és érdekcsoportokban kifejtett szervezett tevékenységekben való részvételt” jelenti (programok, akciók). A civil részvétel inkább az állampolgári részvétel különféle megnyilvánulásaira vonatkozik: „a helyi ügyekben való egyéni részvétel és a helyi ügyek befolyásolására való képesség”. Vagyis azok a szervezett és spontán keretek tartoznak ide, amelyek kifejezetten a döntéshozatali folyamatok befolyásolására, az azokban való részvételre irányulnak. (Vercseg 2004)

Az ifjúság társadalmi részvétele nem más, mint az ifjúság igényeinek, üzeneteinek, véleményének, hozzáértésének és javaslatainak kifejezése az őket érintő meghatározó közügyekben, és bevonásuk a megoldások közös keresésébe, tervezésébe és megvalósításába. (Nagy - Szabó 2018)

„A fiatalok részvétele a közösségi ügyekben lehetőség, hogy teljes életet éljenek helyi közösségükben. Ez alapvető feltétel, ha aktív szerepet kívánnak játszani a társadalmi változásokban. Segítséget nyújt a társadalomba való beilleszkedésükhöz, elősegíti a változtatás igényét, a felelős gondolkodást, a megoldások keresését.” (Nagy - Szabó 2018:8)

Települési szinten a fiatalok aktívan részt vehetnek a lakóhelyük közösségi életében, a különböző helyi rendezvények megszervezésében, generációkon átívelő programok megvalósításában, a település köztereinek rendben tartásában. A különböző ifjúsági szolgáltató terek (ifjúsági információs és tanácsadó irodák) esetében az ifjúsági részvétel a szolgáltatások népszerűsítésében és további fiatal érdeklődők toborzásában valósul meg. A fiataloknak lehetősége van továbbá részt venni különböző érdekképviselői szervezetek munkájában is, ilyenek például a diák –és hallgatói önkormányzatok vagy ifjúsági tanácsok. Az ifjúsági részvétel formái közé sorolhatjuk még a fiataloknak szóló projekteket, az ifjúsági táborokat, valamint a különböző ifjúsági szervezetek is. (Bánszegi 2009)

Az ifjúsági házak az ifjúsági részvétel megvalósulásának kiemelt helyszínei. A fiatalok dönthetnek a terek kialakításában, javaslatot tehetnek a működési szabályzat megalkotásához, ötleteik segítségével alakulhat ki az intézmény eseményrendszere, programkínálata valamint klubokat is szervezhetnek stb.(Bánszegi 2009)

Mindezek teljes körű biztosítását és azok megvalósulását segíti elő a közművelődés. A muzeális intézményekről, a nyilvános könyvtári ellátásról és a közművelődésről szóló 1997. évi CXL törvény 2017. évi változtatása olyan szabályozási keretet adott a közművelődésnek, amely minden önkormányzat számára kötelezővé teszi a művelődő közösségek támogatását (amelybe természetesen a fiatalok egyes csoportjai is beletartoznak), valamint az ifjúsági házak közművelődési intézményekként definiálhatók. A törvényben megfogalmazott hét közművelődési alapszolgáltatás egyike a közösségi és társadalmi részvétel fejlesztése témakörét öleli fel, amely szintén vonatkoztatható a fiatal korosztályokra is.

Ifjúsági klubok helyzete

Kutatásunkban több kérdésen keresztül foglalkoztunk az ifjúsági klubok jellemzőivel, látogatottságuknak, népszerűségüknek kérdéseivel, emiatt fontosnak tartjuk a fogalmi meghatározást, illetve a történeti háttér megismerését és ismertetését.

A Nemzeti Művelődési Intézet és az Országos Minőségfejlesztési Központ által elektronikusan megjelentetett Fogalomtár (2015) szerint az ifjúsági klub olyan jogi személyiséggel nem rendelkező, az ifjúság társas, rendszeres művelődésére szerveződött, állandó tagsággal rendelkező művelődő közösség, amely önállóan használ termet, vagy termeket. Tevékenységének meghatározója a baráti együttlét lehetősége, a hasonló érdeklődésű és beállítottságú fiatalok találkozása. Programjának kialakítását és végrehajtását öntevékenyen, tagjainak aktív közreműködésével valósítja meg. (Nemzeti Művelődési Intézet 2015)

Nagy Ádám és Szabó Judit Nikoletta szerint az ifjúsági klub az ifjúsági korosztályok társas, rendszeres együttlétére létrejött, többé-kevésbé állandó, de nem feltétlenül nyilvántartott tagsággal rendelkező közösség (valamint a számukra helyet biztosító közösségi tér). (Nagy - Szabó 2018)

Az ifjúsági klubok első megjelenése az 1950-es évekre tehető, de nagyobb népszerűsége a 60-as évek végén, a 70-es évek elején tettek szert. A korai időszakban kettősség jellemezte a klubokat, egyrészt egy alulról jövő szerveződés volt a fiatalok részéről, másrészt meghatározóak voltak a működés tekintetében a fenntartók többségében politikai elvárásai is. A 60-as évek közepétől a 70-es évek végére körülbelül 3500 ifjúsági klub jött létre, három különböző szervezeti formában. Az egyik a fiatalok aktív részvételére épülő önálló intézményként működött, a másik a művelődési házakban működő klubokat jelentette, amelyek részben függetlenek voltak, a harmadik pedig vállalati keretek között működhetett, szakszervezeti felügyelet mellett. A későbbiekben a klubok erős szabályozása és integrálása volt megfigyelhető, megpróbálták minél inkább intézményes keretek közé szorítani a foglalkozásokat. Az 1980-as évek végére a klubok egy része megszűnt, a megmaradtak teljesen beleolvadtak a művelődési házak programjaiba, tevékenységük átalakult, és már nem csak a fiatal korosztály számára működött tovább. (Nagy-Boros-Folmeg-Trencsényi 2017)

Az ifjúsági házak száma visszaesett a 80-as évekbeli fénykorszakhoz képest (4000). Ennek oka a szórakoztató-piac új szereplőinek (klubok, diszkók, fesztiválok és a 90-es évek közepétől a plázák) gyors elterjedése volt. 1997-re az ifjúsági klubok száma az 1970-es évek szintjére esett vissza. (Ifjúsági ház kutatás 2002)

A fejlett ifjúságpolitikájú országokban az ifjúsági klubok, ifjúsági centrumok létrehozása régóta prioritás. Magyarországon talán ezekből van a legnagyobb hiány. Egyrészt a források szűkössége, másrészt egyéb társadalmi csoportok nagyobb érdekérvényesítő képessége miatt. 1999 óta a központi kormányzat folyamatosan ír ki pályázatokat ilyen közösségi terek létrehozására, működtetésére, fejlesztésére. Ez a folyamat eredményezett jó gyakorlatokat, jó mintákat, de átütő sikert nem. (Kátai 2006)

Korábbi kutatások eredményeinek tükrében

A Magyar Ifjúság Kutatás 2016 adatait összevetve a Magyar Ifjúság 2012 adataival láthatóvá válik a „szabadidő szentháromság” jelensége (Fekete 2018), az internet, a televízió és a barátokkal töltött idő dominanciája. (Fekete - Tibori 2016:260)

A nagymintás ifjúságkutatások tapasztalatai azt mutatják, hogy vizsgálatról vizsgálatra folyamatosan nő azon fiatalok száma, akik nemcsak a kultúraközvetítő intézetektől maradnak távol, de a közösségi élet hagyományos színtereit sem látogatják szabadidejükben. Ez is alátámasztja, hogy a passzív szabadidőtöltés (tévézés, internetezés, facebookozás, chatelés, telefonozás) dominál a fiatalok esetében az aktív szabadidőtöltéssel szemben. (Fekete - Tibori 2016:267-268)

Ezzel jórészt az igény sem alakul ki bennük a cselekvésre, például arra, hogy ifjúsági klubot alapítsanak, ehhez pedig nem veszik igénybe a közösségi színterek és közművelődési intézmények helyeit és adottságait, valamint a munkatársak segítségét, támogatását sem.

Ennek ellenére azért még mindig találunk olyan településeket és ifjúsági közösségeket, akik az online tér mellett is aktívan működnek, akár ifjúsági klub formájában is, közösen alkotnak, szerveződnek, szerveznek és cselekednek.

Ifjúsági csoportnak, ifjúsági közösségnek nevezzük az ifjúsági korosztályba tartozók által létrehozott, nem formalizált együttműködést. (Nagy - Szabó 2018)

A felmérés

A felmérés célja volt feltérképezni a fiatalok számára nyújtott helyi lehetőségeket, infrastrukturális adottságokat, az ifjúsági klubokról alkotott véleményeket, hiszen a fiatalokra épített fejlesztések meghatározóak lehetnek a településeken.

A felmérés online kérdőíves formában valósult meg 2021.01.25. és 2021.02.05. között, az adatfelvételhez egy Google Forms-ban elkészített online kérdőívet használtunk.

A kérdőív kitért az intézményi háttér feltérképezésére is, közintézmények meglétére, az ifjúsággal foglalkozó humánerőforrásra, és az ifjúsági klubok hatékony működésének alappilléreire is rákérdeztünk a kérdőívben.

Mindezt a Közművelődési Foglalkoztatási és Képzési Programban résztvevő közművelődési asszisztensek segítségével mértük fel az ebben a programban résztvevő településeken (1753 település).

Jelenleg az ifjúsági klubokat és az ifjúság közösségi részvételét érintő kérdéseket szeretnénk részleteiben bemutatni, és a kapott eredményeket ismertetni.

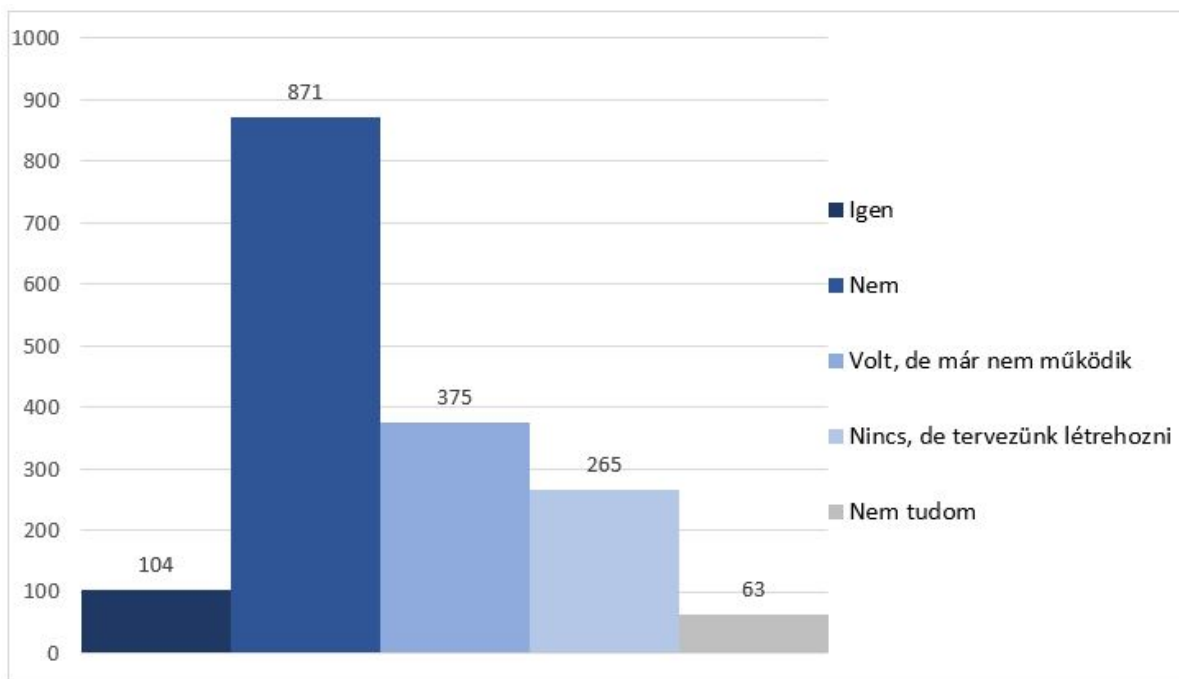
Kíváncsiak voltunk arra a felmérés során, hogy van-e ifjúsági klub a településen, ha van, hogyan működik, ha nincs, akkor hogyan ösztönöznék a fiatalokat a közösségi életben való részvételre, továbbá olyan kérdéseket is feltettünk, amelyek az ifjúsági klubok jellemzőinek és különböző tényezőinek fontosságára vonatkoztak.

Az alábbi diagramon látható (2. ábra), hogy kevés településen működik ifjúsági klub. Ez csupán a megkérdezett települések 6%-a. Ez alapján látható a rendszerváltás és az ezredforduló óta tartó

tendencia folytonossága, miszerint folyamatosan csökken az ifjúsági klubok száma.

Ennél a kérdésnél nem csak az alapvető válaszlehetőségeket tüntettük fel. A kérdésből kiderül az is, hogy ha a településen volt ifjúsági klub, de sajnos már nem működik, továbbá az is, hogy ha jelenleg nincs ifjúsági klub, de terveznek létrehozni egyet. Összesen 375 településen már nem működik ifjúsági klub, mindazonáltal 265 település tervezi a jövőben, hogy ifjúsági klubot fog működtetni.

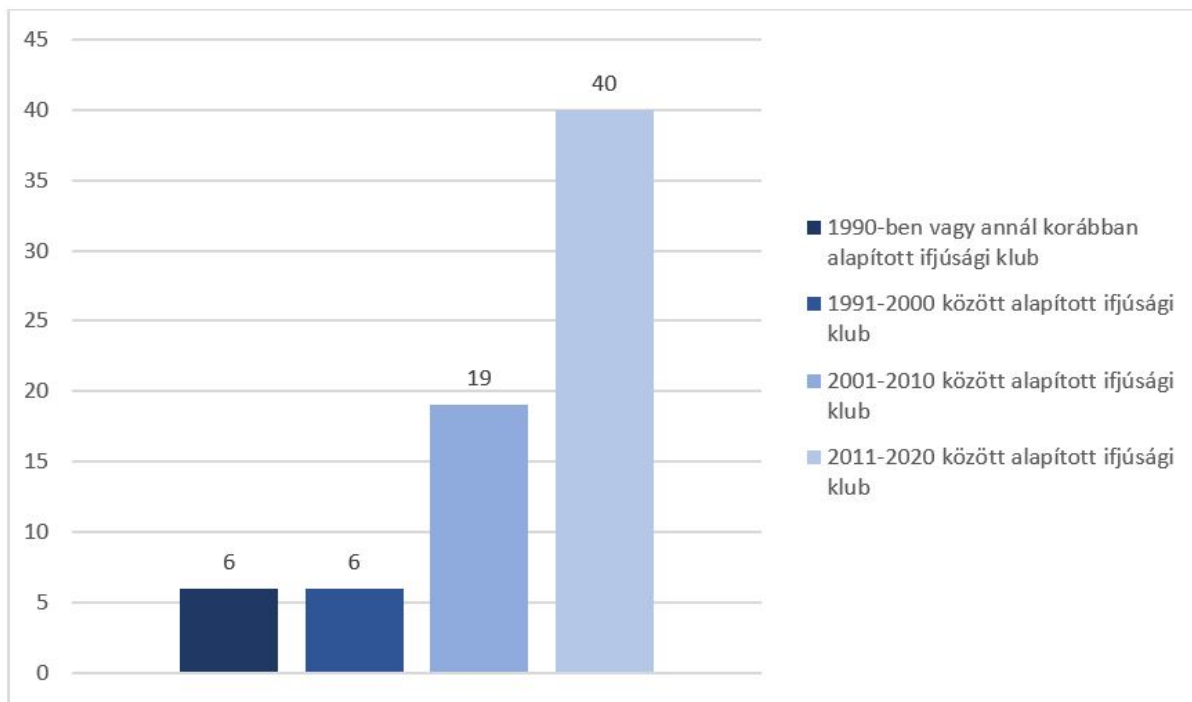
2.ábra: Az ifjúsági klubok működése a megkérdezett településeken

Azokat a kitöltőket, akiknek a településén működik ifjúsági klub, megkértük, hogy írjanak néhány gondolatot ezekről a klubokról, különös tekintettel az alapítás évére, tagjainak számára, fenntartójára, a programokra és pénzügyi gazdálkodásra. Erre a kérdésre összesen 120 válasz érkezett, hiszen néhány esetben olyanok is válaszoltak, akiknél volt ifjúsági klub, de mára sajnos már nem működik. Mindazonáltal nem minden pontra tértek ki teljes mértékben a válaszadók.

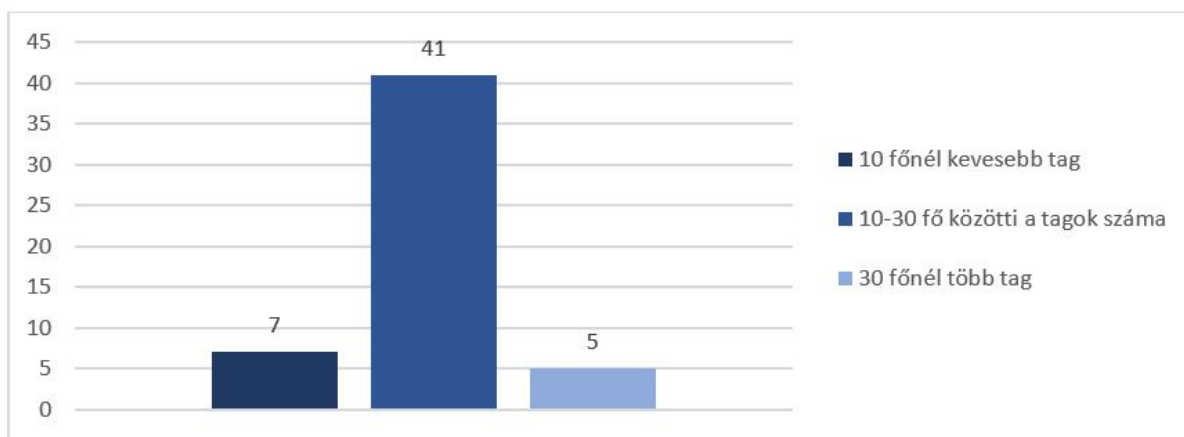
Az alapítás évét tekintve a legtöbb ifjúsági klub (40) 2011 és 2020 között alakult, kisebb arányban vannak jelen ezeken a településeken az 1990 és 2000 között alapított klubok. (3. ábra) Ebből az is látszik, hogy kevés azoknak az ifjúsági kluboknak az aránya, akik régebb óta működnek, nagy múlttal rendelkeznek, és a korábbi hagyományokat ápolva és átörökítve működnek tovább a mai napig.

3.ábra: Az ifjúsági klubok alapításának éve szerint

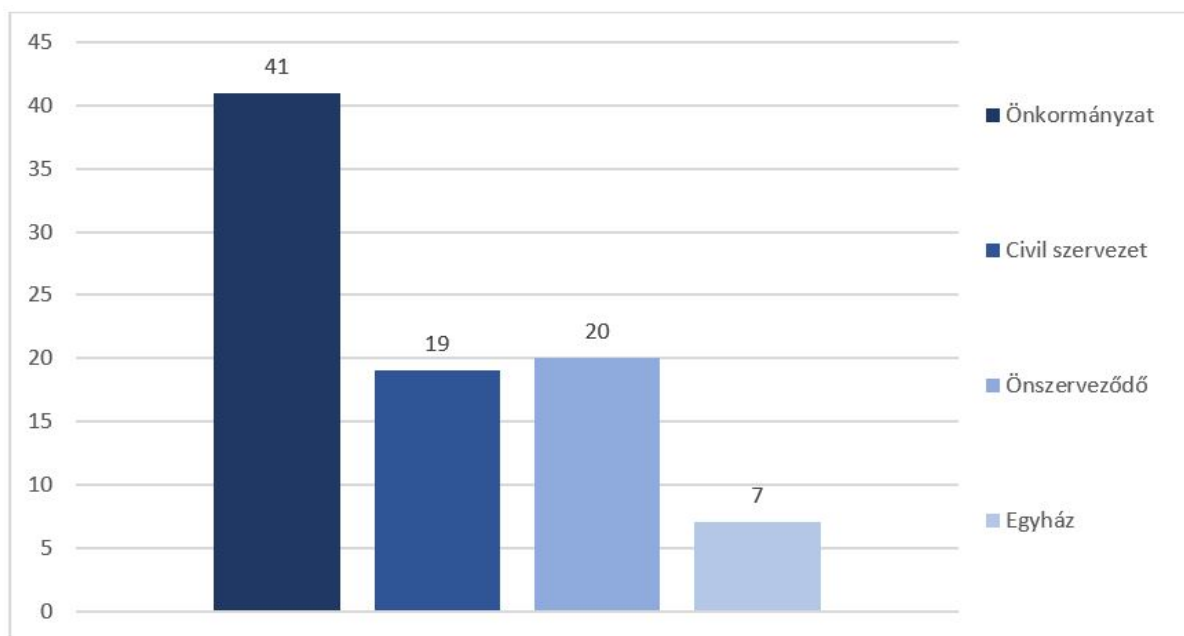
Az ifjúsági klubok tagjainak számának vonatkozásában elmondható, hogy a legtöbb ifjúsági klub a megkérdezett településeken 10 és 30 fő közötti létszámmal működik. Az ennél magasabb számú ifjúsági klubok száma alacsony, mindössze 5 válaszadó írta ezt a kérdésben.

4.ábra: Ifjúsági klubok létszáma szerint

A fenntartó szerint négy típusba sorolhatók az ifjúsági klubok. (5. ábra) A legtöbb (41) önkormányzati fenntartású. Hasonló számokat mutat az önszerveződő (20) és a civil szervezet által fenntartott (19) ifjúsági klub. Kevesebb az egyházi fenntartású ifjúsági klubok száma, mindössze 7 válaszadó írta ezt a lehetőséget. Ez azt is mutatja, hogy a válaszadók településein az önkormányzatok támogatók az ifjúsági klubok tekintetében, és segítik azok működését.

5.ábra: Ifjúsági klubok megoszlása fenntartó szerint

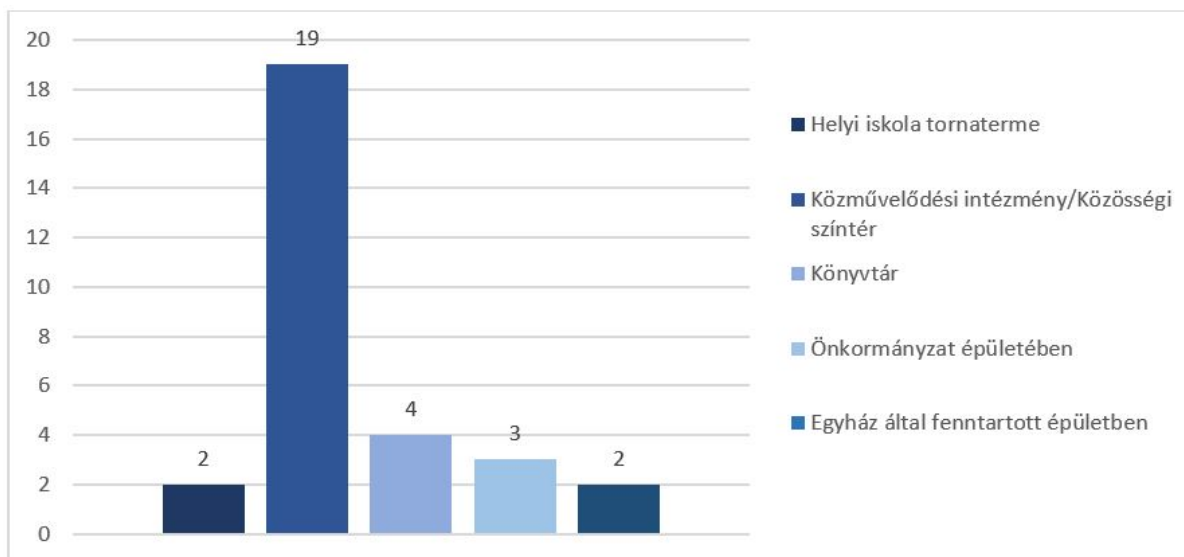
A programok típusára, gyakoriságára és helyszíneire is választ kaptunk a felmérésben egy nyílt kérdés keretein belül.

Az ifjúsági klubok által szervezett programok zömében szabadidős tevékenységek, például kirándulás, társasjáték, csocsó, bál és egyéb olyan szórakozási lehetőségek, amelyek a szabadidő eltöltésére szolgálnak a fiatalok körében. Megtalálhatók azonban a programok között olyanok is, amelyek különböző ünnepekhez kötődnek, ezt összesen 21 válaszadó írta meg a felmérésben. Nagy hangsúlyt fektetnek az ifjúsági klubok a programok szervezése során a sportra is (16 válaszadó). Kisebb arányban jelennek meg a programok között a képzések és a táborok, valamint a kézműves és hagyományőrző tevékenységek is.

A programok gyakoriságát tekintve a legtöbb ifjúsági klub által szervezett program vagy tevékenység heti rendszerességgű, továbbá ünnepekhez kötődve szervezik meg őket.

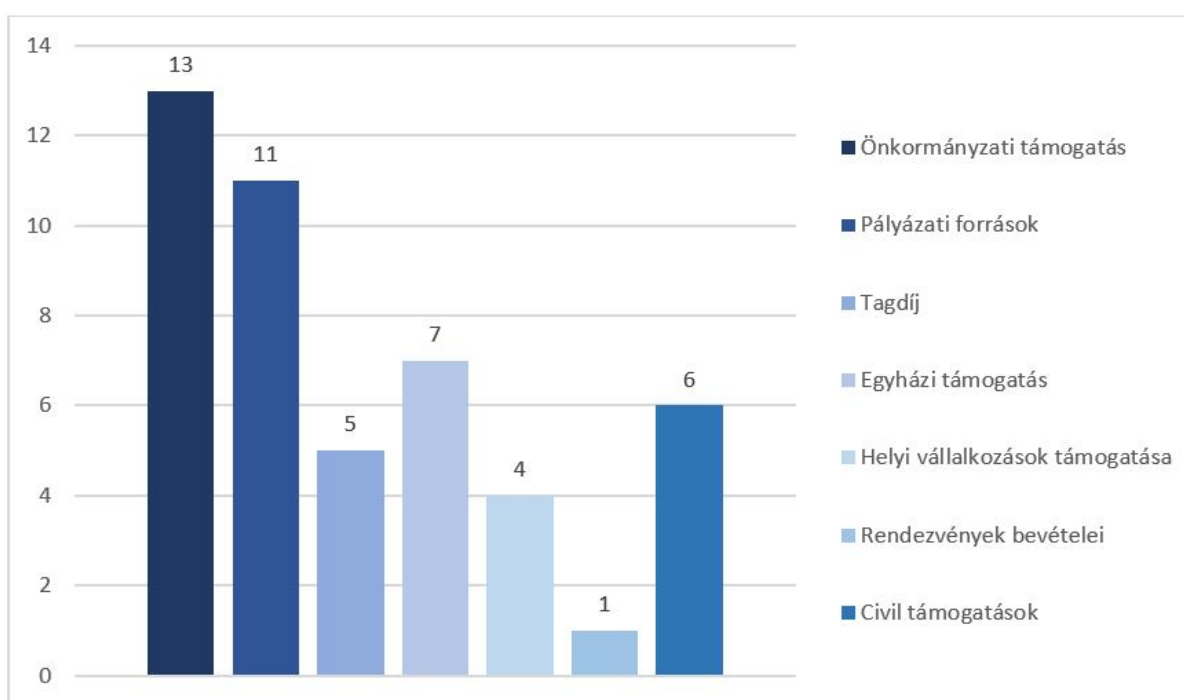
A különböző programok és tevékenységek helyszínéül szolgáló intézmények és terek közül kimagasló a közművelődési intézmény vagy közösségi színtér. A legtöbb esetben az ifjúsági klubok a közművelődési terekben valósítják meg a programjaikat, kisebb arányban a helyi iskolában és az egyház által fenntartott épületben szervezik meg ezeket a programokat. Helyszínül szolgálnak még a településen a könyvtárak és az önkormányzat különböző épületei.

6.ábra: Ifjúsági klubok által szervezett programok helyszínei

Az ifjúsági klubok programjai vonatkozásában kíváncsiak voltunk arra is, hogy milyen anyagi támogatásokból, pénzügyi gazdálkodással működnek ezek a klubok. (7. ábra) A legtöbb ifjúsági klub a válaszadók szerint önkormányzati támogatásokból működik a településeken, valamint pályázati forrásokat vesz igénybe. Kevesebb azoknak az ifjúsági kluboknak a száma, amelyek egyházi vagy civil támogatásokban részesülnek a működésük során, illetve akik tagdíjból vagy helyi vállalkozások támogatásából gazdálkodnak.

7.ábra: Ifjúsági klubok pénzügyi gazdálkodása, főbb támogatásai

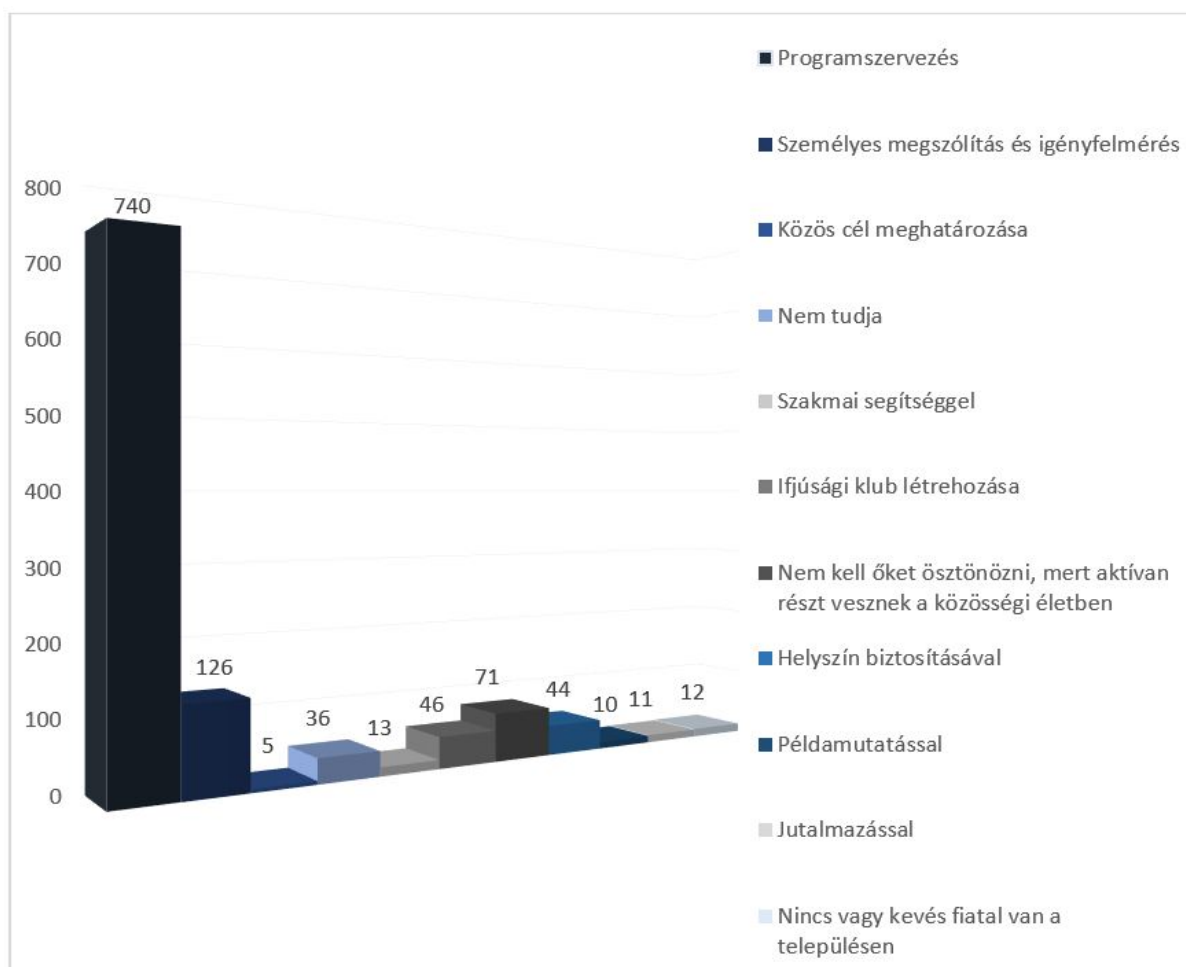

A felmérésben megkérdeztük egy nyílt kérdésben azt is, hogy – amennyiben nem működik a településen ifjúsági klub –, hogyan ösztönöznék a fiatalokat arra, hogy részt vegyenek a település közösségi életében. Erre a hosszú választ igénylő kérdésre összesen 1151 válasz érkezett,

amelyekből az alábbi, a 8. ábrán látható tényezőket különítettük el.

A válaszadók szerint a fiatalokat leginkább a különböző programok szervezésével lehet bevonni a település életébe, ezt összesen 740 válasz tartalmazta a felmérésben. 126 válaszban írták meg a kitöltők a személyes megszólítás és igényfelmérés módszerét a fiatalok ösztönzésére. Többen is írták azt a választ, miszerint a helyi fiatalokat nem szükséges ösztönözni, hiszen már most is aktívan részt vesznek a település közösségi életében. Kisebb számban kerültek elő a válaszokból az olyan ösztönző tényezők, mint közös cél meghatározása, példamutatás, jutalmazás. 36 esetben pedig a kitöltő nem tudott olyan ösztönző tényezőt írni, amely elősegíthetné a fiatalok bevonását a település aktív közösségi életébe.

8.ábra: Fiatalokat ösztönző tényezők a közösségi részvételre

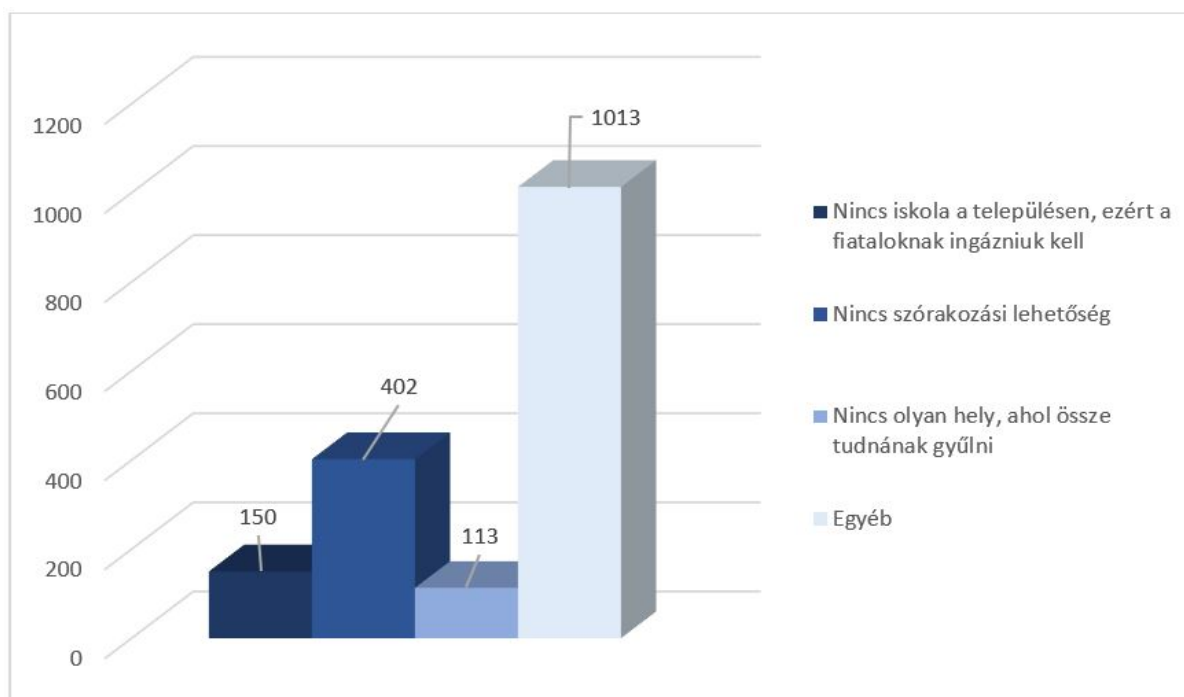
A felmérésben megkérdeztük azt is, hogy vajon mi akadályozhatja a leginkább a fiatalok közösségi életét az egyes településeken. Erre a kérdésre négy különböző válaszlehetőséget adtunk meg: nincs iskola a településen, ezért a fiataloknak ingázniuk kell; nincs szórakozási lehetőség; nincs olyan hely, ahol össze tudnának gyűlni, valamint egy egyéb lehetőséget is választhattak a kitöltők, amelyet pontosan ki is fejthettek.

A válaszadók szerint a megadott lehetőségek közül – az egyéb válaszon kívül – a szórakozási lehetőségek hiányát látja a legnagyobb problémának a településen. Az egyéb válaszlehetőséget összesen 1013-an választották, mindazonáltal az egyéb válaszok közül 296 volt csak szövegesen

megfogalmazott. A válaszok alapján további 12 tényezőt tudtunk megnevezni, illetőleg voltak olyanok, akik szerint a fiatalok közösségi részvételének nincs akadálya a településen (12), ez azonban csupán a szöveges választ adók 4%-a. Ezek az eredmények a 9. ábrán láthatók.

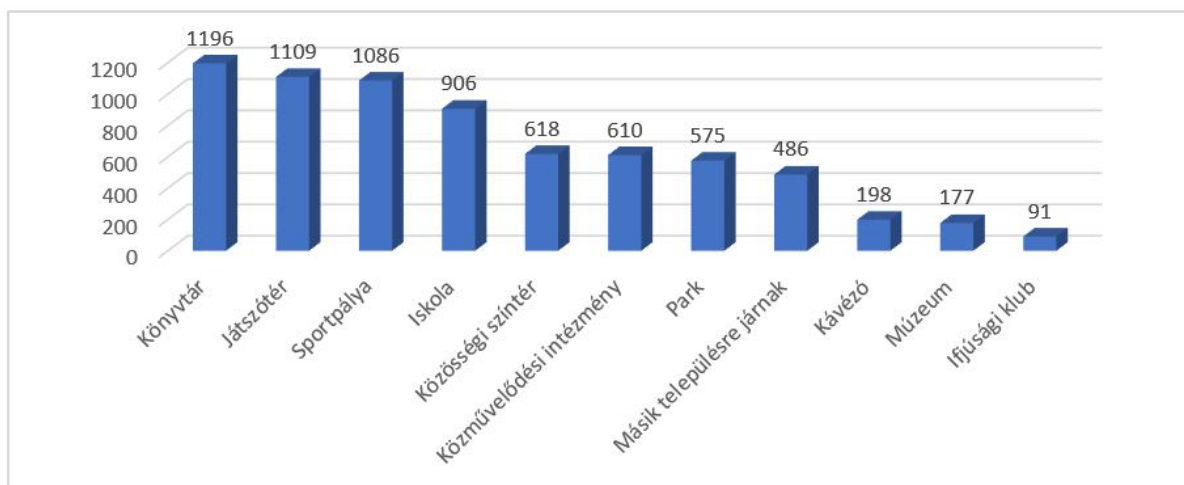
A kitöltők szerint a legnagyobb problémát az érdektelenség jelenti (63). Emellett az online eszközök és mobiltelefonok használatát, valamint a szakember hiányát jelölték meg akadályozó tényezőként. Akadályozó tényezőként került megjelölésre a fiatalok alacsony száma a településen, valamint az is, hogy a fiatalok más településeken találkoznak egymással.

9.ábra: Fiatalok közösségi részvételét akadályozó tényezők

Végül kíváncsiak voltunk arra is, hogy a településeken milyen közösségi terek állnak rendelkezésre, amelyeket a fiatalok is látogatnak és igénybe vehetnek. A kérdés során 11 válaszlehetőséget és egy egyéb kategóriát adtunk meg a kitöltőknek, amelyek közül többet is választhattak. A 10. ábrán látható, hogy a könyvtár a választ adó települések 68%-án rendelkezésre áll, és látogatják a fiatalok. Jelentős azoknak az aránya is, akik a játszótereket jelölték meg (1109), valamint a sportpálya is fontos helyszín a fiatalok számára. A legtöbben azonban közművelődési intézménybe vagy közösségi színtérbe járnak (1228), ez a fő helyszíne a fiatalok találkozásának. Csekély azonban az ifjúsági klub (91), mint fiatalok által látogatott közösségi tér.

10.ábra: Fiatalok által látogatott közösségi terek a településeken

Összegzés

A kutatás lebonyolítása szempontjából elsődleges feladat volt meghatározni, hogy mit értünk a fiatalság alatt. Az ifjúságszociológiai tanulmányok elemzése alapján a középiskolás korosztálytól a fiatal felnőtt pályakezdők korcsoportjáig tartó szakaszt, tehát a 15 és 29 éveseket értelmeztük fiatalként (Rural Youth 2013), és tanulmányunkban is ezt a korcsoportot vizsgáltuk. Emiatt szükségesnek éreztük, hogy az adott generációk jellemzőit is feltérképezzük. A fiatalok közösségi részvételével foglalkozó szakirodalmi feldolgozás alapján két generációt emeltünk ki, amelyek a kutatásunk fő célcsoportjait alkották. A források alapján megállapíthatóvá vált, hogy az Y (1980–1994) és a Z (1995–2009) generáció tagjainak szabadidő eltöltési szokásai, nyitottságuk a technológiai újdonságokhoz és életszemléletük határozza meg a közösségi életben és a közművelődésben való jelenlétüket. Ezek a szokások kimutathatóak voltak a kutatás eredményeiben is, abban az aspektusban, hogy a fiatalokat nehéz kimozdítani otthonaikból és az online világból, amely életük szerves része. A fiatalok ösztönzésével kapcsolatos kérdésre a legtöbb válasz a programszervezést jelölte meg, mint lehetséges eszközt arra, hogy bevonzzák a fiatalokat a közösségi terekbe. Azonban a harmadik leggyakoribb válasz értelmében, nem szükséges semmilyen módszert bevetni a fiatalok motiválása szempontjából, ugyanis anélkül is aktívan részt vesznek a helyi közösség életében. Arra a kérdésre, hogy mi akadályozza a fiatalok részvételét a közösségi életben, a legtöbben az érdektelenséget, a megnövekedett mobiltelefon – és internet használatot, valamint a szakemberek hiányát jelölték meg. Több kérdésen keresztül foglalkoztunk az ifjúsági klubok témakörével, van-e, vagy nincs a településen, milyen taglétszámmal és hol működik, mikor alakult, milyen a pénzügyi gazdálkodása stb. Az ifjúsági klubokkal foglalkozó szakirodalom és a kutatás eredményeinek összehasonlítása után megállapíthatóvá vált a rendszerváltás és az ezredforduló óta tartó tendencia folytonossága, miszerint folyamatosan csökken az ifjúsági klubok száma és jelentősége. A kutatás tanulságaként megállapítható, hogy érdemes lenne település típusonként is mérni a fiatalok közösségi életben való részvételét. A kistélepülések, falvak esetében érkezett válaszok alapján, előfordult, hogy nem volt releváns egy-egy kérdés, ugyanis az adott településen olyan alacsony volt a fiatalok száma. Ezekben az esetekben a fiatalság a közeli városokban tölti el szabadidejét, vagy esetleg ott, ahova például iskolába, dolgozni is jár. De említhetnénk a nagyvárosok esetét is, ahol pedig több és különböző lehetőség közül is választhatnak a fiatalok, hogy hol és miként vesznek részt a közösség életében.

Felhasznált irodalom:

- 1997. évi CXL törvény a muzeális intézményekről, a nyilvános könyvtári ellátásról és a közművelődésről
- Allport, Gordon (1997): A személyiség alakulása. Kairosz, Győr
- Andorka, Rudolf (2006): Bevezetés a szociológiába. Osiris Kiadó, Budapest
- Bánszegi Zsuzsa (2009): Fiatalok társadalmi részvétele. Foglalkoztatási és Szociális Hivatal-Mobilitás Országos Ifjúsági Szolgálat, 6-12. o.
- Civil szervezetek és ifjúsági közösségek vidéken - összefoglaló a kutatás eredményeiről (2013). Rural Youth különszám. Elérhető: https://agrya.hu/sites/default/files/downloads/ery_2013_1_flp_web.pdf utolsó letöltés: 2021.04.10.
- Csepeli, György (2006): Szociálpszichológia. Osiris Kiadó, Budapest
- Erikson, Erik H (2002): Gyermekkor és társadalom, 2002, Osiris, Budapest
- Fekete, Mariann – Tibori, Tímea: Az ifjúság szabadidő-felhasználása In: Margón kívül - magyar ifjúságkutatás 2016 (szerk.: Nagy Ádám) Excenter Kutatóközpont
- Fekete, Mariann (2018): eIDŐ, avagy a szabadidő behálózása, Generációs kultúrafogyasztás a digitális korban. Belvedere, Szeged
- Kissné András Klára: Generációk, munkaerőpiac és a motiváció kérdései a 21. században. HR Magazin. 2014.
- Nagy, Ádám – Boros, László – Folmeg, Balázs – Trencsényi, László (2017): Az Ifjúságügyi gondolkodás diszciplináris előtörténete. In: Kultúra és Közösség Folyóirat, IV. folyam VIII. évfolyam 2017/I. szám, 74-75.p.
- Nagy, Ádám – Szabó Judit Nikoletta (2018): Motiválás a közösségi művelődésben és az ifjúság bevonása. [Tudástár a közösségi művelődésben sorozat VIII. kötet], Budapest, NMI Művelődési Intézet Nonprofit Közhasznú Kft.
- Nagy, Ádám – Tibori, Tímea (2016): Narratívák hálójában: az ifjúság megismerési és értelmezési kísérletei a rendszerváltástól napjainkig. In: Nagy Ádám - Székely Levente (szerk.) (2016): Negyedszázad - Magyar Ifjúság 2012, Iuvenis Ifjúságsszakmai Műhely – ISZT Alapítvány – Excenter Kutatóközpont – Új Ifjúsági Szemle Alapítvány
- Nagy, Ádám (2013): Az ifjúsági korosztályok meghatározásának egyéni életúton alapuló paradigmája, In: Székely, L. (szerk.) Magyar Ifjúság 2012 – tanulmánykötet, Kutatópont, Budapest
- Nemzeti Művelődési Intézet, Országos Minőségfejlesztési Központ (2015): FOGALOMTÁR a „Minősített Közművelődési Intézmény Cím” és a „Közművelődési Minőség Díj” elnyerésére benyújtott pályázatokhoz. Elektronikus változat. Budapest, Nemzeti Művelődési Intézet
- Székely, Levente (2017): A generációs elméletek értelméről. In: Szociológiai Szemle 30(1): 107-114. o.
- Székely, Levente (2017): Digitális részvételi kultúra – aktív és csendes új generáció. In: Szabó Andrea és Oross Dániel: Csendesek vagy lázadók? –A hallgatók politikai orientációi Magyarországon (2011–2015), Belvedere Meridionale és az MTA TK PTI, Szeged–Budapest, 35-50. o.
- Székely, Levente (2017): Győztes vesztesek – az információs társadalom ifjúsága. In: Információs Társadalom, 2. szám
- Tóth, Péter (2016): Fogyasztás: kultúra, média, IKT, online lét, számítógépes játék In: Margón kívül - magyar ifjúságkutatás 2016 (szerk.: Nagy Ádám) Excenter Kutatóközpont

- Vercseg, Ilona (2004): A társadalmi tőke (social capital) mérése magyarországi településeken. Parola, 2004/3.
- Vercseg, Ilona (2005): A részvétel mint közösségfejlesztési alapelv. Parola, 2005/3-4
- Wootsch, Péter (2009): Otthonosan itthon - Települési ifjúsági munka - az otthonosság megközelítései. Mobilitás Országos Ifjúsági Szolgálat, Budapest, 181. o.
- <http://www.mobilitas.hu/kdriszi/ifjusagimunka/ifjusagireszvetel/index.html>